

БЕРТОЛТ БРЕХТ ИСТОРИИТЕ НА ГОСПОДИН КОЙНЕР

Превод от немски: Венцеслав Константинов, —

chitanka.info

МЪДРОСТТА НА МЪДРИЯ Е В ПОВЕДЕНИЕТО

При господин К. дойде един професор по философия и започна да му излага своята мъдрост. След като го слуша известно време, господин К. каза:

— Ти седиш притеснено, говориш притеснено, мислиш притеснено.

Професорът по философия се ядоса и рече:

— Не ме интересува мнението ти за мен, а за смисъла на онова, което казах.

— В него няма смисъл — отвърна господин К. — Гледам тромавата ти походка и как, докато крачиш насам-натам, не постигаш никаква цел. Говориш мъгляво, думите ти не създават яснота. Наблюдавайки поведението ти, твоята цел престава да ме интересува.

ОРГАНИЗАЦИЯ

Веднъж господин К. каза:

— Мислителят не изразходва много светлина, много хляб и много мисли.

ОТПОР СРЕЩУ НАСИЛИЕТО

Веднъж, когато господин Койнер, мислителят, произнасяше пред голям брой хора в една зала реч против Насилието, той забеляза, че слушателите му внезапно се отдръпват от него и бързо се разотиват. Огледа се и видя, че зад него стои Насилието.

— За какво говориш? — попита го то.

— Застъпвах се за Насилието — отвърна господин Койнер.

Когато господин Койнер си тръгна, учениците му го упрекнаха в безгръбначност. Господин Койнер отговори:

— Нямам гръбнак за пречупване. Тъкмо аз трябва да надживея Насилието.

И господин Койнер разказа следната история:

„Веднъж в дома на господин Еге, който се бил научил да казва «не», дошъл през нелегалните години някакъв агент и му представил удостоверение, издадено му от онези, които владеели града. Съгласно това удостоверение на агента принадлежал всеки дом, в който стъпел

кракът му, както и всяка храна, която си пожелаел, а всеки човек, на когото се спирал погледът му, бил длъжен да му се подчинява.

Агентът се разположил на един стол, поискал да яде, измил се, легнал си и преди да заспи, с лице към стената, попитал:

— Ще ми се подчиняваш ли?

Господин Еге го завил с одеяло, пазел го от мухи, бдял над съня му и така, както през първия ден, му служил в продължение на седем години. Всичко изпълнявал господин Еге, само от едно се пазел — да не изпусне думица. Изминали седемте години, а пък агентът бил вече затлъстял от многото ядене, спане и издаване на заповеди. И един ден умрял. Господин Еге го увил в омърсеното одеяло, извлякъл го от дома си, почистил леглото, измазал стените, въздъхнал и отговорил:

— Не!“

ЗА НОСЕЩИТЕ ЗНАНИЕТО

— Който носи знанието, не бива да се бори; нито да казва истината; нито да прави услуга; нито да гладува; нито да отхвърля почестите; нито да се отличава с нещо. Който носи знанието, от всички добродетели притежава само една — това, че носи знанието — рече господин Койнер.

СЛУГА НА ЦЕЛЕСЪОБРАЗНОСТТА

Господин К. зададе следните въпроси:

— Всяка сутрин моят съсед пуска грамофона. И за какво пуска грамофона? Защото прави гимнастика в съпровод с музика, казват ми. А защо прави гимнастика? За да бъде силен. А за какво му е да бъде силен? За да победи враговете си в града, разправял той. А защо му е да побеждава враговете си? Понеже иска да яде, гласи отговорът.

След като господин К. чу, че неговият съсед пуска грамофона, за да прави гимнастика в съпровод с музика, прави гимнастика, за да стане силен, иска да бъде силен, за да срази враговете си, сразява враговете си, за да яде, той зададе последния си въпрос:

— А защо яде?

НЕВОЛЯТА НА НАЙ-ДОБРИТЕ

— Върху какво работите? — запитаха господин К.

Господин К. отговори:

— Затънал съм до гуша в работа! Подготвям следващата си заблуда.

ИЗКУСТВОТО ДА НЕ ПОДКУПВАШ

Господин К. препоръча някакъв човек на един търговец заради неговата неподкупност. След две седмици търговецът дойде пак при господин К. и го запита:

— Всъщност какво имаше предвид, като ми каза, че този човек е неподкупен?

Господин К. отвърна:

— Когато казах, че човекът, когото взимаш на работа, е неподкупен, имах предвид, че няма да можеш да го подкупиш.

— Така, значи — продума търговецът мрачно. — Аз пък имам основание да се опасявам, че твоят човек се оставя да го подкупват дори враговете ми.

— Това не ми е известно — каза господин К. безучастно.

— Но той непрекъснато ми се подмилква — викна търговецът с озлобление, — следователно позволява да бъде подкупен и от мен!

Господин К. се усмихна суетливо:

— Във всеки случай не позволява да бъде подкупен от мен — каза той.

ЛЮБОВТА КЪМ РОДИНАТА И ОМРАЗАТА КЪМ НАЦИОНАЛИСТИТЕ

Господин К. не смяташе за нужно да живее в някоя определена страна. Той казваше:

— Да гладувам, мога навсякъде.

Един ден обаче той мина през някакъв град, окупиран от враговете на страната, в която живееше. Насреща му се зададе един офицер от армията на враговете и го принуди да слезе от тротоара. След като трябваше да направи това, господин К. установи, че изпитва в себе си дълбоко възмущение срещу този човек, и то не само срещу него, но най-вече срещу страната, чийто гражданин бе той, така че я прокле и пожела тя да бъде заличена от лицето на земята.

— Кое ме накара в тази минута да стана националист? — запита господин К. — Това, че се сблъсках с националист. Ето защо трябва да

се изкоренява глупостта — защото тя кара да оглупяват и онези, които се сблъскат с нея.

ПО ВЪПРОСА ИМА ЛИ БОГ

Веднъж някакъв човек запита господин К. има ли Бог.

Господин К. отговори:

— Съветвам те да размислиш дали поведението ти ще се промени от отговора, който ще получиш на този въпрос. Ако няма да се промени, то въпросът ти е излишен. Ако пък се промени, тогава мога да ти бъда полезен само като ти кажа: ти вече си решил — имаш нужда от Бог.

ПРАВОТО ДА СИ СЛАБ

Господин К. помогна на едного в трудно начинание. Като последица онзи не прояви капка благодарност.

И ето че господин К. учуди приятелите си, като се заоплаквашумно от неблагодарността на другия. Те намериха поведението на господин К. за некрасиво и добавиха:

— Нима не знаете, че нищо не се прави заради благодарността, понеже човек е прекалено слаб, за да бъде благодарен?

— Ами аз — попита господин К., — аз не съм ли човек? Защо да не бъда толкова слаб, че да изисквам благодарност? Хората винаги смятат, че се показват глупави, ако признаят, че срещу тях е била извършена подлост. Отде-накъде?

ПРЕДЛОЖЕНИЕ, КОГАТО НЯКОЕ ПРЕДЛОЖЕНИЕ НЕ БЪДЕ УВАЖЕНО

Господин К. препоръчваше към всяко добронамерено предложение да се прибавя още едно за в случай, че първото не бъде уважено. Така например, когато съветваше човек, изпаднал в беда, да постъпи по определен начин, който би навредил на най-малък брой хора, господин К. предлагаше и друга тактика — не толкова безобидна, но все пак далеч не най-безогледната.

— Ако някой не може да направи всичко — казваше той, — не бива да му се отнема правото на нещо по-малко.

ОРИГИНАЛНОСТ

— Днес — оплака се господин К. — има огромен брой хора, които открито се хвалят, че могат съвсем самостоятелно да съчиняват големи книги, и това се посреща с всеобщо одобрение.

Китайският философ Джуан Дзъ съчинил още в млада възраст книга от сто хиляди думи, съставена в девет десети от цитати. Днес вече не може да се пишат такива книги, понеже липсва необходимият дух. В резултат на това мисли се произвеждат само в собствената работилница и който се окаже мързелив, не дава достатъчна продукция. Разбира се, по този начин нито биха могли да се заимстват, нито да се цитират чужди мисли. И от колко малко се нуждаят всички тези хора за своята дейност! Една писалка и малко хартия е единственото, което могат да използват! И без каквато и да е чужда помощ, единствено с оскъдния материал, който сам човек може да понесе на плещите си, те се залавят да градят своите колиби! По-големи постройки от тези, които може да издигне сам човек, те не познават!

ЛОШО НЕ ЗНАЧИ ЕВТИНО

Размишлявайки за хората, господин Койнер стигна до идеята си за разпределението на бедността. Един ден, като се огледа в своето жилище, той пожела да има други мебели: по-лоши, по-евтини, по-бедни. Веднага отиде при един мебелист и му поръча да остърже лака от мебелите. Но след като лакът бе остърган, мебелите не изглеждаха бедни, а само похабени. При това трябваше да плати сметката на мебелиста, а се наложи и господин Койнер сам да изхвърли собствените си мебели и да купи нови: бедни, евтини, лоши, понеже тъкмо такива желаше да има.

Някои хора, които узнаха за това, се присмяха на господин Койнер, понеже бедните му мебели бяха излезли по-скъпо от лакираните. Но господин Койнер каза:

— Към бедността не спада пестенето, а харченето. Познавам ви: към вашето мислене не подхожда вашата бедност. Но към моето мислене не подхожда богатството.

ГЛАДУВАНЕ

На един въпрос относно родината му, господин К. бе отговорил:

— Да гладувам, мога навсякъде.

Сега един по-придирчив слушател го запитва отде-накъде говори, че гладува, когато в действителност има какво да яде? Господин К. се оправда по следния начин:

— Навярно съм искал да кажа, че мога да живея навсякъде, където цари глад. Признавам, че има голяма разлика дали сам гладувам, или живея в страна, където цари глад. За мое извинение обаче смея да добавя, че макар и да не ми е така трудно да живея някъде, където има глад, както ако самият аз гладувам, то все пак никак не ми е лесно. За другите няма да е важно дали гладувам, но е важно, че аз съм против това да цари глад.

БЕЗПОМОЩНОТО ХЛАПЕ

Господин К. разсъждаваше за лошата привичка да преглъщаме мълчешком понесената неправда и разказа следната история:

„Някакъв минувач запитал едно хълцащо на улицата хлапе защо плаче.

— Бях си събрал два гроша за кино — отвърнало хлапето през сълзи, — но дойде ей онова момче и ми сви единия. — И то посочило някакъв малчуган, който се държал на прилично разстояние.

— А ти не вика ли за помощ? — попитал човекът.

— Виках — отвърнало хлапето и заплакало още по-силно.

— И никой не те чу, така ли? — продължил да разпитва човекът, милвайки го нежно по главицата.

— Никой! — прохлипало хлапето.

— А по-силно не можеш ли да викаш? — отново попитал онзи.

— Не! — казало хлапето и вдигнало към човека пълни с надежда очи, тъй като онзи се усмихвал.

— Давай тогава и другия! — викнал той, изтръгнал последния грош от ръката на хлапето и безгрижно продължил по пътя си.“

ГОСПОДИН К. И ПРИРОДАТА

Запитан за отношението му към природата, господин К. каза:

— Когато излизам от къщи, сегиз-тогиз ми се приисква да видя няколко дървета. Най-вече защото с променения си външен вид в различните часове на деня и годишни времена те създават толкова

силно усещане за реалност. В градовете започваме с време да се пообъркваме, понеже виждаме само предмети за потребление, къщи и шосета, които, ако не се обитават, остават празни, ако пък не се използват, губят смисъл. Нашият странен обществен строй ни кара да причисляваме и хората към предметите за потребление, затова дърветата, поне за мен, тъй като не съм дърводелец, притежават нещо независимо и поради това успокояващо. Искане ми се да вярвам, че дори дърводелецът вижда в тях нещо повече от работен материал.

(Господин Койнер каза също: — Необходимо е да се ползваме от природата пестеливо. Ако скитаме сред природата без работа, лесно изпадаме в болезнено състояние, обзема ни нещо като треска.)

УБЕЖДАВАЩИ ВЪПРОСИ

— Забелязал съм — каза веднъж господин К., — че отблъскваме много хора от нашето учение само с това, че за всичко имаме готов отговор. Не може ли в интерес на пропагандата да съставим списък на въпросите, които ни изглеждат съвсем неразрешени?

БЛАГОНАДЕЖДНОСТ

Господин К., който държеше на порядъка в човешките отношения, остана през целия си живот заплетен в разни борби.

Един ден той отново се замеси в някаква неприятна история, заради която се налагаше посред нощ да обиколи няколко места в града, доста отдалечени едно от друго. И понеже беше болен, помоли един свой приятел да му услужи с палтото си. Онзи му го обеща, въпреки че така сам той трябваше да се откаже от една малка среща.

Привечер обаче състоянието на господин К. се влоши дотолкова, че обиколката му из града стана безполезна и се налагаше да помисли за нещо съвсем друго. При все това и макар че нямаше време за губене, господин К., за да удържи на думата си, се постара да отиде на уговорената среща навреме и да прибере станалото вече ненужно палто.

СРЕЩА

Някакъв човек, който отдавна не бе срещал господин К., го поздрави с думите:

— Та вие изобщо не сте се променили!
— О! — възкликна господин К. и пребледня.

ЗА ИЗБОРА ПРЕД ЗЛОДЕИТЕ

Когато господин Койнер, мислителят, узна, че най-прочутият престъпник на град Ню Йорк, контрабандист на алкохол и масов убиец, бил застрелян като куче и погребан тихомълком, той изрази само недоумение.

— Как — каза той, — се е стигнало дотам, че дори престъпникът да не е сигурен за живота си и дори готовият на всичко да не постига някакъв успех? Всеки знае, че които държат на човешкото си достойнство, са загубени.

Ами които са се отказали от него? Нима, който се е спасил от бездната, попада на върха? Порядъчните се стряскат нощем, плувнали в пот. И най-тихите стъпки ги изпълват с ужас. Чистата им съвест ги преследва и насън. А сега узнавам: дори престъпникът вече не може да спи спокойно? Каква неразбория! Що за времена са това! С обикновена низост, чувам, вече нищо не ставало. Само с едно убийство никой вече не можел да се измъкне. Две-три предателства предобед: за това трябвало всеки да е готов. Но какво значи готовност, щом всичко зависи само от умениято! Дори безпринципността вече не е достатъчна: решаващо е постижението! Така и злодеят отива в ямата без много-много шум. Понеже са мнозина себеподобните му, той не прави впечатление. Колко по-евтино можеше да му излезе гробът на жадния само за пари! Толкова много убийства и тъй кратък живот! Толкова много престъпления и тъй малко приятели! Да беше бедняк, нямаше да са по-малко. Как при такива случаи да не загубим настроението си? Какво още можем да планираме? Какви престъпления още да измислим? Не е добре, когато се изисква прекалено много.

Виждайки всичко това — каза господин Койнер, — ние сме обезсърчени.

ФОРМА И СЪДЪРЖАНИЕ

Господин К. разглеждаше една картина, в която на някои предмети бе придадена доста своеобразна форма. Той каза:

— С някои художници, когато съзерцават света, се случва същото, каквото и с много философи. Съсредоточавайки се върху формата, те забравят за съдържанието.

Веднъж се бях хванал на работа при един градинар. Той ми връчи градинарската ножица и ми нареди да обрежа едно лаврово дръвче. Дръвчето растеше в саксия и се даваше под наем за тържествени случаи. Затова трябваше да има кълбовидна форма. Веднага пристъпих към окастриянето на дивите филизи, но колкото и да се стараех, не успях да получа формата на кълбо. Ту от едната, ту от другата страна изрязвах повече, отколкото трябва. Когато най-после кълбото бе готово, то се оказа съвсем малко.

Градинарят разочаровано рече:

— Добре де, това е кълбото, но къде е дръвчето?

РАЗГОВОРИ

— Ние с вас повече не можем да разговаряме — каза господин К. на един човек.

— Защо? — попита онзи изплашен.

— Във ваше присъствие нищо разумно не излиза от устата ми — оплака се господин К.

— Но това никак не ме смущава — успокои го другият.

— Напълно ви вярвам — отвърна господин К. с озлобление, — но смущава мене.

ГОСТОПРИЕМСТВО

Когато му окажеха гостоприемство, господин К. напускаше стаята, в която го бяха настанили, такава, каквато я бе заварил. Не смяташе, че човек трябва да оставя личен отпечатък върху заобикалящата го среда. Тъкмо обратното, той се стараеше да измени навиците си така, че да се нагоди към порядките в чуждия дом; от това обаче не трябваше да страдат начинанията му.

Когато оказваше гостоприемство, господин К. преместваше най-малко маса или стол на ново място от внимание към госта си.

— По-добре сам да реша как ще му е по-удобно! — казваше той.

КОГАТО ГОСПОДИН К. ОБИЧА НЯКОГО

Запитаха господин К.:

— Какво правите, когато обичате някого?

— Рисувам му портрет и се старая да заприлича на него.

— Кой? Портретът ли?

— Не — каза господин К. — човекът.

ЗА НАРУШАВАНЕТО НА ПРИНЦИПА „ДНЕСНАТА РАБОТА ЗА ДНЕС“

Един ден, когато гостуваше на сравнително чужди нему хора, господин К. установи, че домакините му още от вечерта са наредили съдините за утринната закуска на една малка масичка в ъгъла на спалнята, недалеч от леглото. Това нещо продължи да занимава съзнанието му и след като отначало похвали в ума си домакините, че са побързали да го отменят в тази работа. Размисли, дали сам той би приготвил съдините за утринната закуска още от вечерта преди лягане. След известно умуване стигна до извода, че в определени случаи това само по себе си е правилно. Също сметна за правилно, ако и други хора сегиз-тогиз за кратко си поблъскат ума над този въпрос.

УСПЕХ

Господин К. хвърли поглед към една актриса, която минаваше наблизо, и отбеляза:

— Красива е!

Неговият придружител каза:

— Напоследък е имала успехи, понеже е красива.

Господин К. се ядоса и рече:

— Красива е, понеже е имала успехи!

ГОСПОДИН К. И КОТКИТЕ

Господин К. не обичаше котките. Струваше му се, че не са приятели на хората, така че и той не бе техен приятел.

— Ако интересите ни бяха сходни — казваше той, — враждебното им поведение щеше да ми е безразлично.

Господин К. обаче с неохота гонеше котките от стола си.

— Да легнеш да спиш, също е работа — казваше той, — и трябва да се увенчае с успех.

Също когато пред вратата му мяукаха котки, той дори при студено време ставаше от леглото си и ги пускаше в стаята си на топло.

— Сметката им е проста — казваше той. — Нададат ли глас, отварят им. Ако вече не им отварят, престават да надават глас. Да надаваш глас, това е напредък.

ЛЮБИМОТО ЖИВОТНО НА ГОСПОДИН К.

Когато запиташа господин К. кое животно цени най-много, той назова слона и се обоснова по следния начин:

— Слонът съчетава хитрост със сила. Това не е онази жалка хитрост, достатъчна, за да се изплъзнеш от преследване или да отмъкнеш храна, без да те забележат. Това е хитростта, която разполага със сила за извършване на значими дела. Откъдето мине, слонът оставя дълбоки следи. Въпреки това е добродушен и разбира от шега. Добър приятел е, както и добър враг. Макар и обемист и тежък, той е бързоподвижен. Хоботът му внася в огромното тяло и най-дребните храни, дори орехи. Може да нагажда ушите си — чува само онова, което му е нужно. Доживява до дълбока старост. Също така е общителен, и то не само със слонете. Навсякъде го обичат, но и се страхуват от него. Известна комичност позволява дори да бъде обожаван. Има груба кожа, в която се трошат ножовете, но душата му е нежна. Може да се натъжава, но може и да се разгневява. Обича да танцува. Когато настъпи време да умре, скрива се в гъсталака. Обича децата и други малки зверчета. Цветът му е сив и той се набива в очи само с големината си. Месото му не се яде. Умее добре да се труди. Обича да пие и тогава се развеселява. Прави нещо и за изкуството — доставя слонова кост.

СРЕДНОВЕКОВИЕ

Пред една „конструктивистична“ картина на художника Лундстрьом, изобразяваща няколко кани за вода, господин К. каза:

— Ето една картина от Средновековието, от една варварска епоха! Очевидно хората тогава не са били в състояние да разграничават нещата — кръглото не им е изглеждало кръгло, нито остро — остро. Задача на художниците е била да поставят света отново на мястото му и да покажат на своите клиенти нещо

определено, недвусмислено, с установена форма. Хората са били обградени от толкова много неяснота, безформеност, несигурност, че са копнеели за малко неподкупност и са приветствали всекиго, който не е позволявал да му се заплаща за глупостта. Трудът се е разпределял сред много хора, това личи от тази картина. Онези, които са определяли формата, не са се интересували от предназначението на предметите; от тази кана не може да се полее вода. По онова време трябва да е имало много хора, на които се е гледало изключително като на предмети за потребление. Също и срещу това е трябвало да се борят художниците. Каква варварска епоха, какво Средновековие!

Обърнаха внимание на господин К., че картината е от наше време.

— Да — каза господин К. тъжно, — от Средновековието.

ДОБЪР ОТГОВОР

Запитали един работник в съда коя клетвена форма предпочита — светската или църковната.

„Аз съм безработен“ — отговорил той.

— Това не е било просто разсеяност — отбеляза господин К. — С този отговор той е дал да се разбере, че при неговото положение подобни въпроси, а може би и цялото съдопроизводство като такова, нямат вече никакъв смисъл.

ПОХВАЛАТА

Когато господин К. чу, че бил хвален от бившите си ученици, каза:

— Ето, учениците отдавна вече са забравили грешките на учителя си, а той самият продължава да си ги спомня.

ДВА ГРАДА

Господин К. предпочиташе град Б. пред град А.

— В град А. ме обичат — каза той, — но в град Б. ме смятат за приятел. В град А. ми угаждат, но в град Б. имат нужда от мен. В град А. ме канят на трапезата, но в град Б. ме канят в кухнята.

ПРИЯТЕЛСКА УСЛУГА

Като пример за това, коя приятелска услуга смята за правилна, господин К. разказа следната история:

„При един стар арабин дошли трима младежи и му казали:

— Баща ни се помина. В наследство ни остави седемнадесет камили, а в завещанието си разпорежда най-големият от нас да получи половината, средният — една трета, а най-малкият — една девета от камилите. И ето че не можем да се справим с подялбата. Оставяме на теб да отсъдиш.

След като поразмислил, арабинът казал:

— Както виждам, за да можете да разделите правилно, не ви достига една камила. Аз самият имам една-едничка камила, но ви я предоставям.

Вземете я, делете и ми дайте онова, което остане.

Братята поблагодарили на арабина за приятелската услуга, взели камилата и си поделили станалите осемнадесет камили така, че най-големият получил половината, тоест девет камили, средният — една трета, тоест шест камили, а най-малкият — една девета, тоест две камили. За тяхно удивление, след като всеки отвел камилите си настрана, останала една излишна камила. Нея те върнали на своя стар приятел, прибавяйки към предишните благодарности нови.“

Господин К. нарече такава една приятелска услуга правилна, понеже не изисква особени жертви.

господин к. под чужд покрив

Настанявайки се под чужд покрив, господин К., преди да си легне, огледа всички изходи на къщата и нищо друго. Когато го запитаха защо върши това, той смутено отвърна:

— Това е стар досаден навик. Аз съм за справедливостта, така че е хубаво, ако къщата има повече от един изход.

господин к. и последователността

Един ден господин К. зададе на един от приятелите си следния въпрос:

— От известно време дружа с един човек, който живее срещу мен. Вече нямам никакво желание да общуваме, но не виждам причина нито да дружа, нито пък да се разделя с него. Днес разбрах, че след

като неотдавна купил малката къща, в която досега живееше под наем, той незабавно отсякъл сливата под прозореца си, понеже му отнемала светлината, макар че плодовете ѝ още не били узрели. Да използвам ли това като причина да прекратя отношенията си с него, поне за пред хората или поне за пред себе си?

Няколко дни по-късно господин К. разказа на приятеля си:

— Сега вече уредих отношенията си с този момък. Представете си, още преди няколко месеца той настоявал пред бившия собственик на къщата да отсече дървото, което му отнемало светлината. Онзи обаче не се съгласил, понеже искал най-напред да обере плодовете. И сега, когато стопанин на къщата е станал моят познат, той действително отсича дървото, преди още плодовете му да са узрели! Прекратих отношенията ни заради непоследователното му държание.

БАЩАТА НА МИСЪЛТА

Упрекнаха господин К., че при него твърде често баща на мисълта било желанието. Господин К. отговори:

— Никога не е съществувала мисъл, чийто баща да не е желанието. Но кое желание — ето за какво само може да се спори. Не трябва да подозираш, че едно дете изобщо няма баща, само защото установяването на бащинството е трудно.

ПРАВОРАЗДАВАНЕ

Господин К. често даваше за пример едно съдебно разпореждане в древния Китай, съгласно което при особено важни процеси викали съдии от отдалечени провинции. Тях можели да подкупят много по-трудно (тъй че не е било необходимо да са абсолютно неподкупни), защото за това се грижели местните съдии — тоест хора, които тъкмо в това отношение били запознати изтънко с работата и гледали да им напакостват. Освен това призованите от далечни краища съдии не познавали местните обичаи и състоянието на нещата от всекидневен досег с тях. А неправдата често пъти придобива вид на правда просто поради това, че се среща на всяка крачка. Новодошлите трябвало да проучат всичко с чисти очи и поради това лесно забелязвали нередностите. И най-сетне те не били принудени заради справедливостта да накърняват редица други добродетели като

признателността, любовта към децата, доверието към ближния, както и да притежават такава смелост, че да допуснат да си създават врагове сред околните.

СОКРАТ

След като прочете някаква книга по история на философията, господин К. се изрази крайно неодобрително относно опитите на философите да представят света като принципно непознаваем.

— Когато софистите твърдели, че знаят много, без да са учили нищо, — каза той, — софистът Сократ излязъл с арогантното твърдение: „Аз знам, че нищо не знам!“ Би могло да се очаква, че към това той ще прибави: „... понеже също не съм учил нищо“. (За да знаем нещо, трябва да сме учили.) Но Сократ, изглежда, не е казал нищо повече, а и бурните аплодисменти, избухнали след първото му изречение и траяли две хилядолетия, навярно щяха да заглушат всяко следващо.

ПРАТЕНИКЪТ

Неотдавна разговарях с господин К. върху случая с пратеника на една чужда държава, господин Х., който бе изпълнил в нашата страна известни поръчения на своето правителство и след като се завърнал в родината си, както със съжаление узнахме, бил наказан най-сурово, въпреки че мисията му завършила с голям успех.

— Упрекнали го, че за да изпълни своята задача, бил се сближил твърде много с нас, враговете на родината му — казах аз. — Мислите ли, че ако не бе възприел това поведение, би постигнал някакъв успех?

— Сигурно не — отвърна господин К. — Той е трябвало да се храни добре, за да може да преговаря с враговете; трябвало е да ласкае разни престъпници и да се надсмива над родината си, за да постигне своите цели.

— Тогава, значи, е постъпил правилно? — попитах аз.

— Да, разбира се — каза господин К. разсеяно, — тук е постъпил правилно. — И господин К. понечи да се сбoguва с мен, но аз го улових за ръкава на палтото.

— Защо тогава са му се отплатили с такова презрение? — извиках възмутено.

— Навярно с течение на времето той е привикнал на добро ядене и е продължил да общува с престъпници, от което е загубил сигурността в преценките си — каза господин К. равнодушно. — Затова са го и наказали.

— Значи, смятате, че те са постъпили правилно? — попитах ужасен.

— Да, разбира се. Как иначе е трябвало да постъпят? — каза господин К. — Той е имал смелостта и заслугата да поеме върху себе си смъртно опасна задача. При нейното изпълнение е загинал. Трябвало ли е, вместо да го погребат, да го оставят да се разложи и да дишат вонята му?

ЕСТЕСТВЕНИЯТ СТРЕМЕЖ КЪМ СОБСТВЕНОСТ

Когато в една компания някой нарече стремежът към собственост естествен, господи К. разказа следната история за рибарите-кореняци:

— По южното крайбрежие на Исландия живеят рибари, които посредством добре закотвени шамандури са разделили тамошното море на сектори и са ги поделили помежду си. С цялото си сърце те са привързани към тези водни пространства като към своя собственост. Чувстват се сраснали с тях и за нищо на света не биха ги изоставили, дори и да няма повече риба в тях. Те презират жителите на пристанищните градове, на които продават улова си, понеже онези им изглеждат като някаква леконравна, откъсната от природата раса. Самите те се наричат „морски кореняци“. Когато улавят по-едри риби, занасят ги у дома си, слагат ги в чебъри, дават им имена и се привързват силно към тях като към своя собственост.

Разправят, че от известно време работите им отивали на зле, но те решително отхвърляли всякакви опити на властите за реформи, така че вече няколко правителства, не уважили навиците им, били свалени от тях. Такива рибари доказват неопровержимо властта на стремежа към собственост, на която човек е изложен по природа.

АКО АКУЛИТЕ БЯХА ХОРА

— Ако акулите бяха хора, щяха ли да се отнасят по-добре с малките рибки? — запита малкото момиченце на хазайката господин К.

— Ама разбира се — отговори той. — Ако акулите бяха хора, щяха да построят в морето огромни развъдници за малки рибки, където щеше да има всякаква храна — и растителна, и животинска. Щяха да полагат грижи в развъдниците да има винаги прясна вода и въобще щяха да се вземат всички необходими санитарни мерки. Ако например някоя рибка си наранеше перката, щеше незабавно да ѝ се направи превръзка, да не би да загине преди време и така да се изплъзне на акулите. А за да не се отдават на мрачни мисли, сегизтогиз за малките рибки щяха да се устройват грандиозни водни празненства; понеже веселата рибка е много по-вкусна от тъжната.

В развъдниците, естествено, щеше да има и училища. Там рибките щяха да се обучават как се плува навътре в гърлата на акулите. Географията например щеше да им помага да намират местата, където мързеливо се излежават големите акули. Но най-много щеше, естествено, да се набляга върху моралното възпитание на рибките. Щяха да ги научат, че най-възвишеното и най-красиво нещо на този свят е с радост да се принесат в жертва и че всички те са длъжни да вярват на акулите, особено когато им говорят, че им готвят прекрасно бъдеще. На малките рибки щеше постоянно да се втъпява, че това бъдеще им е осигурено само ако се научат на послушание. Малките рибки щяха да се предпазват от всякакви низки, материалистически, егоистични и марксистки увлечения. Ако някоя от тях се поддадеше на подобни увлечения, то останалите трябваше незабавно да донесат за това на акулите.

Ако акулите бяха хора, щяха, естествено, да водят помежду си войни за завладяване на чужди развъдници и чужди рибки. Сраженията щяха да се предоставят на собствените им рибки. Щеше да им бъде внушено, че между тях и рибките на другите акули съществува огромна разлика. Щеше да бъде разгласено, че макар и, както е известно, рибките да са неми, те мълчат на съвсем различни езици и поради това е невъзможно да има помежду им разбирателство. На всяка рибка, която по време на война убие няколко вражески рибки, тоест рибки, мълчащи на друг език, щеше да се прикачи малък орден от морска звезда и да се присвои званието герой.

Ако акулите бяха хора, при тях, естествено, щеше да има и изкуство. Щяха да се създават красиви картини, в които зъбите на акулите щяха да бъдат изписани с най-дивни краски, а гърлата им щяха

да се изобразяват като истински градини на удоволствията, където чудесно може да се полудува. Театрите на морското дъно щяха да представят как доблестни рибки въодушевено плуват към гърлата на акулите, а музиката щеше да е тъй приятна, че под нейните звуци рибките, замаяни от най-приятни мисли, щяха начело с оркестъра мечтателно да се втурват в гърлата на акулите.

Естествено, там щеше да има и религия, ако акулите бяха хора. Тя щеше да проповядва, че истинският живот за рибките започва едва в коремите на акулите. Впрочем също и равенството, което засега съществува между рибките, щеше да се премахне, ако акулите бяха хора. Някои от тях щяха да получат служби и щяха да се издигнат над останалите. Малко по-едрите рибки щяха да придобият дори правото да изяждат по-дребните. Това щеше да е само приятно на акулите, понеже така те самите щяха по-често да си похапват по-угоени късове. А още по-големите, получилите ръководни постове рибки, щяха да се грижат за реда сред останалите — щяха да станат учители, офицери, инженери по строежа на развъдници и пр.

Накратко, ако акулите бяха хора, едва тогава в морето щеше да има култура.

ЧАКАНЕ

Веднъж господин К. чакаше за нещо цял ден, после една седмица, след това още един месец. Накрая каза:

— Спокойно бих могъл да чакам цял месец, но не и този първи ден, и тази първа седмица.

НЕЗАМЕНИМИЯТ ЧИНОВНИК

За един чиновник, който от дълго време вече заемаше длъжността си, господин К. чу похвалата, че бил незаменим — толкова добър чиновник бил той!

— Как така незаменим? — запита господин К. сърдито.

— Без него работата ще спре! — продължаваха похвалите.

— Как може да е добър чиновник, щом без него работата ще спре? — попита господин К. — Та той е имал достатъчно време да подреди работата си тъй, че да върви и без него. С какво всъщност се занимава този човек? Ще ви кажа: с шантажиране!

ПОНОСИМО ОСКЪРБЛЕНИЕ

Веднъж обвиниха един от сътрудниците на господин К., че се отзовавал твърде непочтително по негов адрес.

— Да, но само в мое отсъствие — защити го господин К.

ГОСПОДИН К. УПРАВЛЯВА АВТОМОБИЛ

Господин К. се бе научил да управлява автомобил, но отначало още не се справяше много добре.

— Научих се да управлявам един автомобил — заоправдава се той. Но човек трябва да може да управлява два автомобила, също и колата пред собствената. Само когато наблюдаваш каква е пътната обстановка за автомобила пред теб и преценяваш неговите затруднения, ще знаеш как да постъпиш спрямо този автомобил.

ГОСПОДИН К. И ПОЕЗИЯТА

След като прочете една стихосбирка, господин К. каза:

— Кандидатите за обществени длъжности в древния Рим, когато излизали на форума, не бивало да носят одежди с джобове, за да не могат да получават подкупи. Така и поетите не трябва да носят ръкави, за да не могат да изтръскват от тях стихове.

ХОРОСКОПЪТ

Господин К. настояваше пред хората, на които съставят хороскопи, да назоват на своя астролог една дата от миналото, някой ден, в който ги е споходило особено щастие или нещастие. Хороскопът би трябвало да позволи на астролога донякъде да разгадае тайната. С този си съвет обаче господин К. нямаше голям успех, понеже вярващите, макар и да получаваха от астролозите си сведения за неблагоприятно или благоприятно разположение на звездите, което да не съвпаднаше с опита на питащите, в такъв случай те ядосано твърдяха, че звездите указвали само известни възможности, които навярно са съществували на посочената дата.

Господин К. се показва много учуден и зададе следващ въпрос:

— Не проумявам — рече той, — защо от всички създания само хората следва да се влияят от разположението на звездите. Все пак тези

сили просто не биха пропуснали и животните. Но какво ще стане, ако даден човек, да речем Водолей, носи в себе си бълха, която е Телец, и той се удави в някоя река? Тогава бълхата навярно ще се удави заедно с него, макар и да има за себе си много благоприятно разположение на звездите. Това не ми харесва.

ПОГРЕШНО РАЗБРАНО

Господин К. посети едно събрание и после разказа следната история:

— В големия град Х. има един така наречен „Хумпф клуб“, в който съществувал обичай след обилна вечеря всяка година да се казва по няколко пъти „хумпф“. Към клуба се числели хора, на които било трудно постоянно да крият мнението си, но трябвало да установят, че всичките им изказвания се разбират погрешно.

— Впрочем чувам — добави господин К. и поклати глава, — че дори и това „хумпф“ се разбирало погрешно от някои, които смятали, че то не означава нищо.

ДВАМА ШОФЬОРИ

Когато запитаха господин К. за работния метод на двама режисьори, той ги сравни по следния начин:

— Познавам един шофьор, който добре владее пътните правила, спазва ги и умее да се възползва от тях. Знае как майсторски да изпревари, после отново да поддържа равномерна скорост, да щади мотора на колата си и тъй, внимателно и смело, намира пътя си сред останалите превозни средства.

Друг един шофьор, когото познавам, постъпва иначе. Повече, отколкото за своя път, той е загрижен за общото движение и се чувства просто частица от него. Не използва правата си и не се самоизтъква. Кара в единодействие с колата пред себе си и колата зад себе си и изпитва постоянно удоволствие от придвижването напред на всички коли, та дори и на пешеходците.

ЧУВСТВО ЗА СПРАВЕДЛИВОСТ

Човекът, у когото господин К. бе на гости, имаше куче. Един ден то допълзя, показвайки с целия си вид, че се чувства виновно.

— Направило е някаква пакост, веднага му заговорете строго и с огорчение — посъветва господин К.

— Но аз не знам каква пакост е направило — възпротиви се домакинята.

— Това пък не може да знае кучето — настойчиво продължи господин К. — Бързо покажете своето изумление и неодобрение, иначе ще страда чувството му за справедливост.

ЗА ЛЮБЕЗНОСТТА

Господин К. ценеше много любезността. Той каза:

— Да забавляваш някого, макар и любезно, да оценяваш някого не според възможностите му, да бъдеш към някого само любезен, понеже той е любезен към теб, да разглеждаш някого ледено, когато той е пламенен, и пламенно, когато е леден, това не е любезно.

ГОСПОДИН КОЙНЕР И РИСУНКАТА НА ПЛЕМЕНИЦАТА МУ

Господин Койнер разгледа рисунката на малката си племенница. Тя изобразяваше кокошка, летяща над един двор.

— Защо твоята кокошка има всъщност три крака? — попита господин Койнер.

— Нали кокошките не могат да летят — отвърна малката художничка, — затова ѝ сложих трети крак, за да се отблъсква.

— Доволен съм, че попитах — каза господин Койнер.

ГОСПОДИН КОЙНЕР И ГИМНАСТИЧЕСКИТЕ УПРАЖНЕНИЯ

Един приятел разказа на господин Койнер, че здравето му се подобрило, след като в градината обрал всички черешки на едно голямо дърво. Пропълзявал до самия край на клоните и разнообразните движения, протяганията встрани и нагоре навярно му се отразили добре.

— Изядохте ли черешите? — попита господин Койнер, а когато получи утвърдителен отговор, каза: — Е, това са физически упражнения, които и аз бих си позволил.

ГНЕВЪТ И НАСТАВЛЕНИЯТА

Господин Койнер каза:

— Трудно е да наставляваш онези, към които изпитваш гняв. Но това е особено важно, защото тъкмо на тях им е особено нужно.

ЗА ПОДКУПНОСТТА

Когато пред едно общество от своето време господин Койнер заговори за чистото познание и спомена, че то може да бъде постигнато само чрез борба с подкупността, неколцина между другото го запитаха какво спада към подкупността.

— Парите! — каза бързо господин Койнер.

Тогава немалко в това общество възкликнаха „Ах“ и „Ох“ от учудване, а някои дори заклатиха глава от възмущение. А това ще рече, очаквали са нещо по-изискано. Тук пролича желанието подкупените все пак да може да се подкупват и с нещо изискано, духовно: все пак един подкупен човек да не може да бъде упрекнат, че му липсва духовност.

Мнозина, казват те, позволявали да бъдат подкупвани с почести. Тоест: не с пари. И докато на хората, за които е доказано, че неправомерно са получавали пари, парите им се отнемат, сега се заявява желание на онези, които също неправомерно са получавали почести, почестите да им се оставят.

Така мнозина, обвинени в ограбване, предпочитат да накарат другите да вярват, че са получавали пари, за да могат да властват, вместо да им кажат, че са властвали, за да получават пари. Но където притежаването на пари означава власт, там с властта не може да се оправдае грабежа на пари.

ЗАБЛУДА И НАПРЕДЪК

Когато мислим само за себе си, не можем да повярваме, че правим грешки, и затова не напредваме. Ето защо трябва да мислим за хората, които според нас продължават да се развиват. Само така ще предотвратим нещо да спре.

ПОЗНАНИЕ ЗА ХОРАТА

Господин Койнер имаше слабо познание за хората, то каза:

— Познанието за хората е нужно само където има ограбване. Да мислиш означава да променяш. Когато мисля за някого, аз го променям, почти ми се струва, че той съвсем не това, което е, а е бил такъв само когато съм започнал да мисля за него.

ГОСПОДИН КОЙНЕР И ПРИЛИВЪТ

Господин Койнер вървеше през една долина и внезапно установи, че нозете му стъпват във вода. Тогава осъзна, че тази долина в действителност е морски ръкав и че е настъпило времето за прилива. Веднага се спря, за да се огледа за някоя лодка и докато се надяваше да зърне лодка, не помръдваше от мястото си. Но когато отникъде не се появи лодка, той изостави тази надежда и се занаява, че водата няма да се покачва повече. Едва когато водата стигна до брадичката му, той изостави и тази надежда и заплува. Бе осъзнал, че самият той е лодка.

ГОСПОДИН КОЙНЕР И АКТРИСАТА

Господин Койнер имаше за приятелка една актриса, която получаваше подаръци от някакъв богаташ. Затова тя имаше различни възгледи за богаташите от господин Койнер. Господин Койнер смяташе, че богаташите са лоши хора, но приятелката му бе убедена, че не всички са лоши. Защо смяташе тя, че не всички богатashi са лоши? Смяташе тъй не защото получаваше от тях подаръци, а защото приемаше от тях подаръци, тъй като бе убедена за самата себе си, че не би приела подаръци от лоши хора.

След като дълго размисля, господин Койнер остана с различно мнение за нея, отколкото тя за себе си.

— Прибирай им парите! — извика господин Койнер (използвайки неизбежното). — Те не са заплатили подаръците, а са ги откраднали. Отнемай от тези лоши хора заграбената плячка, за да можеш да бъдеш добра актриса!

— Та не мога ли да бъда добра актриса и без да имам пари? — попита приятелката му.

— Не — отвърна господин Койнер поривисто. — Не, не и не.

ГОСПОДИН КОЙНЕР И ВЕСТНИЦИТЕ

Господин Койнер срещна господин Вир, поборник срещу вестниците.

— Аз съм голям противник на вестниците — каза господин Вир, — не желая никакви вестници.

Господин Койнер каза:

— Аз съм голям противник на вестниците: желая други вестници.

— Напишете ми на едно листче — каза господин Койнер на господин Вир, — какви са изискванията ви, за да излизат вестници. Но искайте някакъв минимум. Ако например допускате подкупни журналисти, които да ги създадете, това ще ми е по-драго, отколкото ако изисквате неподкупни, защото иначе аз просто ще ги подкупя, за да подобрят вестниците. Но ако пък изисквате неподкупни журналисти, трябва да започнем да ги търсим, и ако не намерим такива, трябва да започнем да ги създаваме. Напишете на едно листче какви искате да бъдат вестниците и ако намерим някоя мравка, която да одобри листчета, можем веднага да започнем. Мравката ще ни помогне повече да подобрим вестниците, отколкото всеобщият ропот поради непоправимостта на вестниците. Защото по-скоро една-единствена мравка ще премести планината, отколкото да го сторят приказките, че не можело да бъде преместена.

Ако вестниците са средство за създаване на безредие, те са и средство за създаване на ред. Тъкмо хора като господин Вир чрез своето недоволство доказват значимостта на вестниците. Господин Вир мисли, че го занимава днешната незначителност на вестниците, но в действителност става дума за утрешната им незначителност. Господин Вир смята човека за възвишен, а вестниците за непоправими, господин Койнер, напротив, смята човека за низък, а вестниците за поправими.

— Всичко може да се подобри — каза господин Койнер, — с изключение на човека.

ЗА ИЗМЯНАТА

Да се спазват ли обещанията? Да се дават ли обещания? Където трябва да се обещае нещо, там няма порядък. Значи трябва да се възстанови порядъкът. Човек не може нищо да обещае. Какво обещава ръката на главата? Че ще си остане ръка и няма да се превърне в крак.

Защото на всеки седем години тя вече е различна ръка. Ако някой измени на някого, дали не изменя на онзи, на когото е дал обещание? Тъй като човек, на когото е обещано нещо, постоянно попада в различни обстоятелства и следователно постоянно се променя според обстоятелствата, как може да му се спазва обещанието, дадено всъщност на друг? Мислителят е изменник. Мислителят не обещава нищо, освен да си остане мислител.

КОМЕНТАР

За одного господин Койнер се произнесе:

— Той е голям държавник. От това, какъв е някой, не се заблуждава какво би могло да излезе от него.

Поради това, че днес хората биват ограбвани във вреда на отделната личност и не желаят това, не бива да се заблуждаваме, че като цяло желаят да бъдат ограбвани. Вината на ограбващите ги в лична вреда е толкова по-голяма, защото така се злоупотребява с едно във висша степен нравствено желание.

ЗА ЗАДОВОЛЯВАНЕТО НА ИНТЕРЕСИТЕ

Основната причина за дето интересите трябва да бъдат задоволявани, се състои в това, че голямо количество мисли не могат да бъдат промислени, понеже накърняват интересите на мислителя.

Когато не можеш да удовлетвориш интересите си, нужно е да ги заявиш и да изтъкнеш тяхната различност. Само по този начин мислителят може да промисли мисли, които да обслужат интересите на другите: по-лесно се мисли за чужди интереси, отколкото без никакви интереси.

ДВЕТЕ ЗАГУБИ

Когато настъпи времето на кървавите размирици, които мислителят бе предвидил и за които бе казал, че ще погълнат и самия него, ще го съсипят и заличат за дълго време, те го изхвърлиха от публичния дом. Тогава той набеляза какво иска да вземе със себе си в състоянието на крайно ограничение и в себе си се боеше, че то би могло да е много. Но когато го насъбраха и струпаха пред него, оказа се, че то не е повече от това, което един мъж можеше да отнесе и не

повече от това, което един мъж можеше да подари. Тогава мислителят въздъхна и помоли да му сложат нещата в една торба, а то бяха главно книги и ръкописи, които не съдържаха повече знание от това, което един мъж можеше да забрави. Взе със себе си торбата, а също и едно одеяло, което избра според лекотата, с която се почистваше. Остави всички други вещи, с които някога бе заобиколен, и ги раздаде с израз на съжаление и с петте израза на съгласието. Това беше леката загуба.

Но се знае и за друга негова загуба, значително по-тежка. Защото по своя път в потайността той за известно време попаднал пак в един голям дом и там, малко преди кървавите размирици от неговите предсказания да го погълнат, разменил одеялото си за по-богато или за повече одеяла, а също и торбата си дал с израз на съжаление и с петте израза на съгласието, при което забравил и своята мъдрост, та заличаването му да бъде пълно. Това било тежката загуба.

БЕЛЕЗИТЕ НА ДОБРИЯ ЖИВОТ

Господин Койнер видя някъде един стар стол, изработен много красиво, и си го купи. Той каза:

— Надявам се да ми дойде нещо наум, когато размислям как трябва да бъде подреден един живот, в който стол като този изобщо няма да се набива на очи или удоволствието от него няма да бъде нито нещо срамно, нито отличително.

— Неколцина философи — сподели господин Койнер, — са се занимавали с въпроса колко добре трябва да изглежда един живот, който по всяко време в решаващо положение да може да се води по последната мода. Ако разполагахме с добър живот, фактически нямаше да се нуждаем нито от големи подбуди, нито от много мъдри съвети и цялото това подбиране щеше да стане излишно — каза господин Койнер, изпълнен с признателност към този въпрос.

ЗА ИСТИНАТА

При господин Койнер, мислителя, дойде ученикът Тиф и каза:

— Искам да зная истината.

— Коя истина? Истината е известна. Искаш ли да знаеш истината за търговията с риба? Или тази за данъчната система? Ако ти кажат истината за търговията с риба и като резултат престанеш да

заплащаш скъпата им риба, значи никога няма да узнаеш тази истина — каза господин Койнер.

ЛЮБОВ КЪМ КОГО?

За актрисата Ц. говореха, че се е самоубила от нещастна любов. Господин Койнер каза:

— Самоубила се е от любов към самата себе си. Във всеки случай не може да е обичала Х. Иначе едва ли би му причинила такава болка.

Любовта, това е желанието да дадеш нещо, а не да получиш. Любовта, това е изкуството да създадеш нещо със способностите на другия. За тази цел човек има нужда от уважението и отзивчивостта на другия. Тези неща може винаги да се предизвикат.

Прекаленото желание да бъдеш обичан няма много общо с истинската любов. Самолюбието винаги крие нещо самоубийствено.

КОЙ КОГО ПОЗНАВА?

Господин Койнер разпита две жени за мъжете им.

Едната разказа следното:

— Двадесет години живях с него. Спяхме в една стая и в едно легло. Хранехме се заедно. Той споделяше с мен всичките си дела. Запознах се с родителите му и общувах с всичките му приятели. Знаех всичките му болести, които сам той знаеше, и още няколко. От хората, които го познават, аз го познавам най-добре.

— Значи го познаваш? — попита господин Койнер.

— Познавам го.

Господин Койнер разпита и другата жена за мъжа ѝ.

Тя разказа следното:

— Често не се прибираше за дълго и никога не знаех дали ще си дойде. От една година вече не си е идвал. Не зная ще се върне ли. Не зная в богат дом ли е роден или в пристанищните улички. Домът, в който аз живея, е богат. Дали щеше да дойде при мен и в беден дом, кой знае? Той нищо не разказва, с мен разговаря само за моите дела. Тях познава добре. Зная какво ще ми каже, но наистина ли зная? Когато си идва, понякога е гладен, но понякога — сит. Обаче невинаги яде, когато е гладен, а когато е сит, не отказва да хапне. Веднъж се

прибра с рана. Превързах му я. Друг път го донесоха на ръце. А веднъж изгони всички от дома ми. Когато го наричам „тъмна личност“, смее се и казва: „Кое е далеч, е тъмно, но което е пред очите ти, е ясно.“ Понякога обаче се мръщи заради това обръщение. Не зная обичам ли го. Аз...

— Не говори повече — каза господин Койнер бързо. — Виждам, че го познаващ. Никой човек не познава другиго повече, отколкото ти него.

НАЙ-ДОБРИЯТ СТИЛ

Единственото, което господин Койнер каза за стила, е:

— Трябва да може да се цитира. Цитатът е безличен. Кой са най-добрите синове? Онези, които правят да бъде забравен бащата!

ГОСПОДИН КОЙНЕР И ЛЕКАРЯТ

Лекарят С. каза с огорчение на господин Койнер:

— Говорих върху толкова много непознати неща. И не само говорих, но и лекувах.

— Сега вече познато ли е това, което си лекувал? — попита господин Койнер.

С. отговори:

— Не.

— По-добре е — каза бързо господин Койнер, — непознатото да си остане непознато, вместо да се умножават тайните.

ЕДНАКВИ Е ПО-ДОБРЕ ОТ РАЗЛИЧНИ

Хубаво е не че хората са различни, а че са еднакви. Еднаквите си допадат. Различните си дотягат.

МИСЛИТЕЛЯТ И ЛОШИЯТ УЧЕНИК

При господин Койнер, мислителя, дойде един лош ученик и му рече:

— В Америка имало теле с пет глави. Какво ще кажеш за това?

Господин Койнер отвърна:

— Не ще кажа нищо.

Тогава лошият ученик се зарадва и рече:

— Колкото си по-мъдър, толкова повече би могъл да кажеш за това.

Глупакът очаква много. Мислителят говори малко.

ЗА ПОВЕДЕНИЕТО

Мъдростта е последица от поведението. Понеже не е цел на поведението, мъдростта не може да подтикне никого да подражава нечие поведение. Както се храня аз, вие няма да се храните. Но ако се храните като мене, това ще ви е от полза. Каквото тук казвам: че поведението обуславя делата, сигурно е вярно. Но трябва да сложите в ред потребностите, за да бъде така.

— Често установявам — каза мислителят, — че имам поведението на баща си. Но не върша делата на баща си. Защо върша други дела? Защото съществуват други потребности. Но виждам, че поведението трае по-дълго от начина на постъпване: то се съпротивлява на потребностите.

Някой може да върши само едно, ако не желае да загуби лицето си. И понеже не може да следва потребностите, лесно загива. Но който притежава поведение, може да върши много неща, без да загуби лицето си.

КАКВО НЕ ОБИЧАШЕ ГОСПОДИН КОЙНЕР?

Господин Койнер не обичате да се сбогува, нито да поздравява, не обичате чествания, нито празненства, не обичате да завършва една работа, нито да започва нов период от живота си, не обичаше разплати, нито отмъщения, нито окончателни преценки.

ЗА ПРЕОДОЛЯВАНЕТО НА БУРИТЕ

„Когато мислителят попаднал в силна буря, седял в голяма кола и заемал много място. Първото, което направил, било да слезе от колата. Второто — да свали палтото си. Третото — да легне на земята. Така преодолял бурята чрез най-малкия си ръст.“

Като прочете това, господин Койнер каза:

— Полезно е да усвоиш възгледите на другите за някого. Иначе няма да го разберат.

БОЛЕСТТА НА ГОСПОДИН КОЙНЕР

— Защо си болен? — попитаха хората господин Койнер.

— Защото държавата не е наред — отвърна той. — Затова и начинът ми на живот не е наред, и бъбреците, мускулите, сърцето ми вече не са наред. Когато отида в градовете, всичко се движи или по-бързо, или по-бавно от мене. Говоря само на говорещи и слушам само, когато всички слушат. Цялата полза от времето ми идва от неяснотата, от яснотата не идва полза, освен тази, че е достояние само на едного.

НЕПОДКУПНОСТ

На въпроса как може да възпитаеш някого да бъде неподкупен, господин Койнер отговори:

— Като го нахраниш.

На въпроса как може да накараш някого да дава добри предложения, господин Койнер отговори:

— Като се постараяш той да има дял в облагите от предложенията си и да не може по друг начин, тоест сам, да постигне тези облаги.

ПО ВЪПРОСА ЗА ВИНАТА

Една ученичка се оплака от изменническата същност на господин Койнер.

— Може би — защити се той, — твоята красота твърде бързо се забелязва и твърде бързо се забравя. Във всеки случай за това сигурно имаме вина и аз, и ти, кой друг?

И той си припомни потребностите при управляване на автомобил.

РОЛЯТА НА ЧУВСТВОТА

Господин Койнер бе с малкия си син на село. Една сутрин го откри, че плаче в ъгъла на градината. Попита го какво го измъчва и след като узна това, продължи по пътя си. Но когато на връщане момчето все още плачеше, повика го при себе си и му рече:

— Какъв смисъл има да плачеш при такъв вятър, щом никой не може да те чуе.

Момчето се сепна, схвана логиката и без да проявява повече чувства, се завърна при купчината пясък.

ЗА МЛАДИЯ ГОСПОДИН КОЙНЕР

Някой разказа за младия господин Койнер как го чул една сутрин да казва на едно момиче, което много харесвал:

— Снощи Ви сънувах. Бяхте много разумна.

ЛУКС

Мислителят често упрекуваше приятелката си заради стремежа ѝ към лукс. Веднъж откри при нея четири чифта обувки.

— Та аз имам четири вида крака — оправда се тя.

Мислителят се разсмя и попита:

— Ами какво правиш, когато някой чифт се повреди?

Тогава тя установи, че той все така нищо не проумява и каза:

— Заблудих се, имам пет вида крака.

Тогава мислителят най-сетне проумя.

СЛУГА ИЛИ ГОСПОДАР

— Който не се заема със себе си, полага усилия други да се заемат с него. Той става или слуга, или господар. Между слуга и господар почти няма разлика, освен за слугите и господарите — каза господин Койнер, мислителят.

— Тогава значи правилно постъпва оня, който се заема със себе си?

— Който се заема със себе си, не се заема с нищо. Той става слуга на Нищото и господар на Нищото.

— Значи правилно постъпва оня, който не се заема със себе си?

— Да, ако не дава основание други да се заемат с него, тоест да се заемат с Нищото и да бъдат слуги на Нищото, което не са те самите, или да бъдат господари на Нищото, което не са те самите — каза господни Койнер, мислителят, с усмивка.

АРИСТОКРАТИЧНА СТОЙКА

Господин Койнер каза:

— Веднъж и аз заех аристократична стойка (знаете: изправен, изпънат и горд, главата отметната назад). Защото се намирах в покачваща се вода. Когато тя достигна до брадичката ми, заех тази стойка.

ЗА РАЗВИТИЕТО НА ГОЛЕМИТЕ ГРАДОВЕ

Мнозина живеят с мисълта, че големите градове или фабриките могат в бъдеще да вземат все по-големи, накрая дори необозрими размери. У едни това буди страх, у други — надежда. Няма сигурно средство, с което да се установи днес кое е вярно. Затова господин Койнер предложи, във всеки случай докато живеем, да не обръщаме особено внимание на това развитие, тоест да не се държим така, като че градовете или фабриките биха могли да се разраснат безмерно.

— Всичко — каза господин Койнер, — при развитието трябва, изглежда, да се съобразява с вечността. Кой би се осмелил по някакъв начин да наложи ограничения на слона, който оставя след себе си телето по размери? И все пак той става по-голям само от теле, но не и по-голям от слон.

ЗА СИСТЕМИТЕ

— Много грешки — каза господин Койнер, — се дължат на това, че не прекъсваме или пък много рядко прекъсваме говорещите. Така лесно се създава една измамлива цялост, която, понеже е цяла, а това никой не може да оспори, изглежда вярна и в отделните си части, макар отделните части да са верни само по отношение на цялото.

Немалко неприятности възникват или се проточват поради факта, че след изкореняването на вредните навици се предлага траен заместител на нуждата, останала да съществува след тях. Самата наслада поражда нуждата. Образно казано: За хората, които изпитват нуждата често да седят, понеже са слабовати, трябва през зимата да им се изграждат пейки от сняг, та през пролетта, когато младите хора са заякнали, а старите са си отишли, пейките също да изчезнат без особени мерки.

АРХИТЕКТУРА

В едно време, когато сред правителството владееха именно дребнобуржоазни схващания за изкуството, един архитект запита др. Койнер да приеме ли една голяма строителна поръчка, или не.

— Стотици години са престоjali грешките и компромисите в нашето изкуство! — викна отчаяният човек.

Др. Койнер отговори:

— Но не повече. След мощното развитие на средствата за унищожение вашите здания са само опити, почти необвързващи предложения. Нагледен материал за обсъждания сред населението. А що се отнася до малките отвратителни украшения, колонки и пр., постави ги като излишни, тъй че една остра мотика да може бързо да помогне на големите чисти линии да встъпят в правата си. Имай доверие в нашите хора, в бързото развитие!

АПАРАТ И ПАРТИЯ

По времето, когато след смъртта на Сталин партията се зае да разгърне нова производителност, мнозина завикаха:

— Ние нямаме партия, а само апарат. Долу апаратът!

Др. Койнер каза:

— Апаратът е костната система на управлението и на прилагането на властта. Твърде дълго вие сте виждали само скелет. Сега не съсипвайте всичко. Когато създадете мускули, нерви и органи, скелетът вече няма да се вижда.

1926–1956

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.